

MEDALE ZWAR

Zakłady Wytwórcze Aparatury Rozdzielczej (ZWAR) zostały utworzone po II wojnie światowej, ale w celu przedstawienia historii tego przedsiębiorstwa trzeba sięgnąć do osoby Kazimierza Szpotańskiego (1887-1966) i założonej przez niego fabryki produkującej aparaty elektryczne, powszechnie znanej pod nazwą „Fabryka Aparatów Elektrycznych K. Szpotański i Spółka, SA”.

Kazimierz Szpotański urodził się 16 grudnia 1887 roku we Włocławku. Po ukończeniu szkoły średniej w Warszawie studiował w Niemczech w Wyższej Szkole Technicznej w Mittweid (1905-1907) oraz na Politechnice w Berlinie Charlottenburg (1910-1911). W latach 1907-1910 zdobywał praktykę inżynierską w kilku fabrykach AEG w Niemczech. Po uzyskaniu dyplomu w 1911 roku pracował w AEG w Berlinie, później w jej oddziałach w Charkowie i Rydze.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, w 1918 roku wrócił do Warszawy i założył warsztat w dwóch pokojach mieszkania. Mimo, że zatrudnił tylko trzy osoby, nadał mu oficjalną nazwę „Fabryka Aparatów Elektrycznych”. Rozpoczynając od produkcji wyłączników światła, szybko zwiększał asortyment i produkcję. Dlatego już w 1921 roku fabryka została przeniesiona do budynku produkcyjnego na Kamionku na warszawskiej Pradze.

Szybki rozwój Fabryki Aparatów Elektrycznych i konieczność zwiększenia ilości aparatów na napięcie 150 kV zmusiła Szpotańskiego do uruchomienia produkcji w adaptowanych halach w Międzyzlesiu k. Warszawy w sierpniu 1938 roku, choć uroczystość oficjalnego otwarcia oddziału fabryki odbyła się dopiero w kwietniu 1939 roku (Międzyzlesie zostało przyłączone do Warszawy w 1951 roku). Przed wybuchem II wojny światowej fabryka (na Kamionku i w Międzyzlesiu) zatrudniała ponad 1500 pracowników, w tym ok. 120 inżynierów. Był to największy producent aparatów elektrycznych w przedwojennej Polsce [1, 2].

W czasie niemieckiej okupacji Fabryka Aparatów Elektrycznych dalej funkcjonowała, stanowiąc również oparcie dla pracowników, okolicznych mieszkańców i ruchu oporu. Po zakończeniu II wojny światowej fabryka została upaństwowiona, a Kazimierz Szpotański objął funkcję dyrektora. Niestety w 1947 roku został zmuszony do jej opuszczenia [1, 3].

W 1988 roku w Mennicy Państwowej został wybity medal Stowarzyszenia Elektryków Polskich upamiętniający Kazimierza Szpotańskiego. Medal wybito w nakładzie 310 sztuk [4], a w 2004 roku wznowiono w nakładzie 200 sztuk [5]. Na awersie przedstawiono popiersie Kazimierza Szpotańskiego. W otoku napis: KAZIMIERZ SZPOTAŃSKI 1887-1966. Na rewersie na tle kwadratu znajduje się napis: WSPÓŁTWÓRCA / POLSKIEGO / PRZEMYSŁU / ELEKTROTECHNICZNEGO / WSPÓŁZAŁOŻYCIEL / PREZES / CZŁONEK HONOROWY / STOWARZYSZENIA / ELEKTRYKÓW / POLSKICH. Poniżej logo SEP. Projektantem i wykonawcą medalu jest Marek Sareńko. Medal ma średnicę 70 mm i wykonany jest z tombaku patynowanego [2].

Medal Kazimierza Szpotańskiego (zbiory autora)

Artykuł ukazał się w nr 162 (kwiecień-czerwiec 2021) Gdańskich Zeszytów Numizmatycznych -
Kwartalniku Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego

Pełny tekst artykułu [TUTAJ](#)

Dariusz Świsulski

*Członek Zarządu Głównego Stowarzyszenia Elektryków Polskich
Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego*

Zbigniew Filinger

Oddział Warszawski Stowarzyszenia Elektryków Polskich

Bibliografia:

- [1] Praca zbiorowa, Kazimierz Tadeusz Szpotański (1887-1966). Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Warszawa 2018.
- [2] Dariusz Świsulski: Polska elektryka w medalierstwie i filatelistyce. Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Centralny Ośrodek Szkolenia i Wydawnictw. Warszawa 2018.
- [3] Jerzy Hickiewicz: Fenomen Szpotańskiego. Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, z. 44, 2015, s. 59-61.
- [4] Marek Kamiński: Medale Mennicy Państwowej 1984-1988, Warszawa 1990.
- [5] Orest Paszkowycz: Medale Mennicy Państwowej 1946-2010, Łódź 2011.